

Aspecte legale privind datele de cercetare

Modul de training pentru
organizații de cercetare

Ella Magdalena CIUPERCĂ
ICI București

REUTILIZAREA DATELOR DE CERCETARE

DREPTURILE PROTEJATE PENTRU DATELE DE CERCETARE

PROTEJAREA DATELOR DE CERCETARE ÎN VEDEREA
REUTILIZĂRII

LICENȚIEREA DATELOR DE CERCETARE PENTRU ACCES
DESCHIS

INTEROPERABILITATEA DATELOR

Sunt evidențe care răspund unei întrebări de cercetare:

- pot fi utilizate pentru validarea rezultatelor indiferent forma lor (e.g. print, digitale)
- valoarea lor constă în felul în care sunt utilizate

Pot fi componente relaționale sau funcționale ale cercetării

Pot avea surse diferite

- create de cercetător
- create de terți

Datele de cercetare

Datele de cercetare pot fi:

- Factice: fapte, principii, concepte matematice, metode – nu sunt protejate de dreptul de autor. Pot fi totuși protejate de alte legi, precum a informațiilor clasificate sau protecția
- Creative

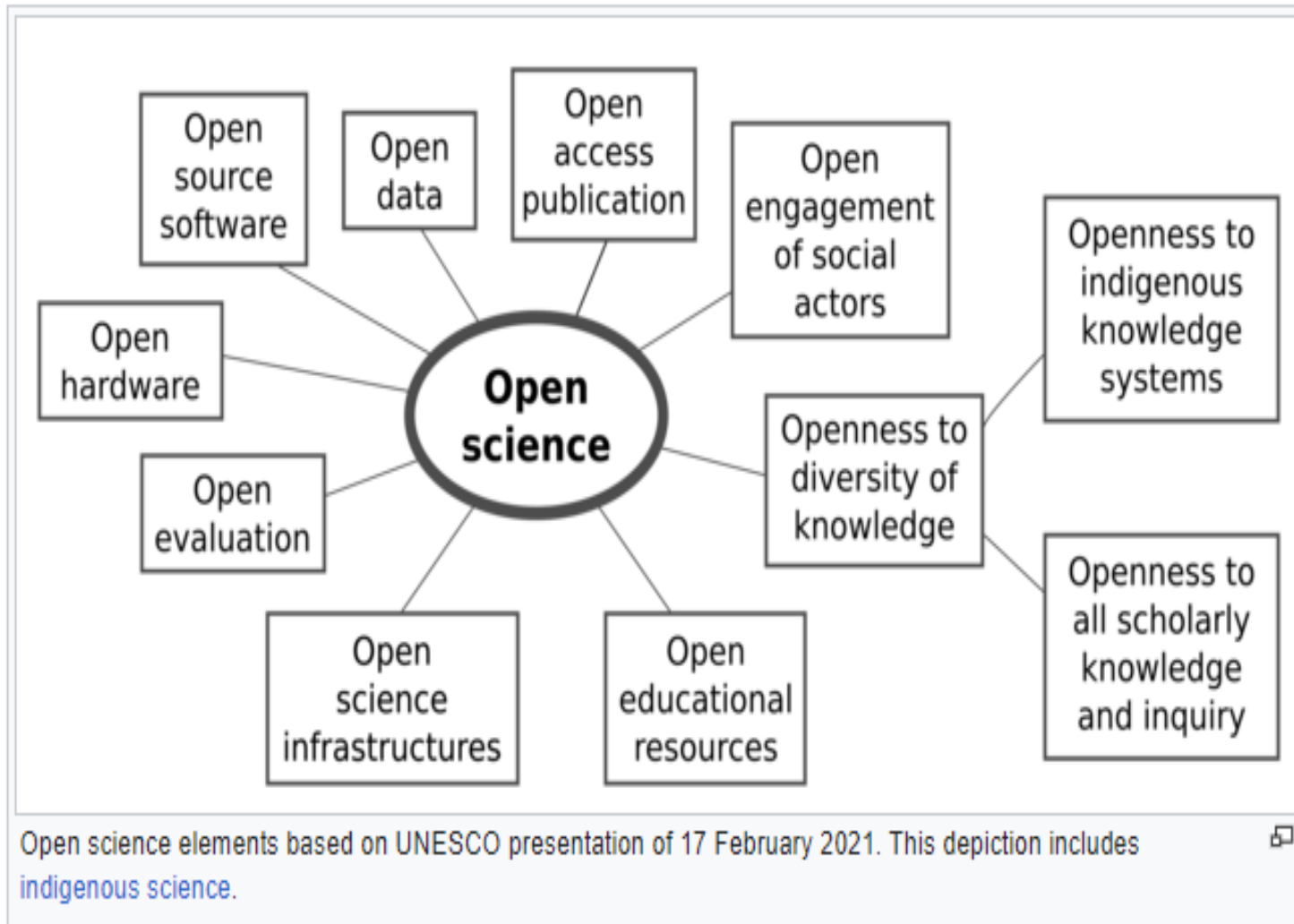
Datele de cercetare pot fi:

- neprelucrate sau primare (e.g. din măsurare sau colectare)
- derivate prin analiză secundară, subsecventă sau interpretare (e.g. curățare sau selectare dintr-un set de date mai larg)
- derivate din surse existente a căror drept de proprietate este deținut de alte persoane

Datele de cercetare pot fi:

- Protejate de lege, automat
- Reglementate prin contract
- Supuse unor norme ale comunității, așa cum sunt bunele practici academice

- ❑ Sunt informații, publice sau de altă natură, la care oricine are acces liber și le poate reutiliza în orice scop
- ❑ Pentru a reutiliza datele deschise de cercetare este important:
 - ❑ Să existe acces la datele relevante
 - ❑ Să existe acces la instrumentele necesare pentru a le utiliza și analiza
 - ❑ Să se respecte drepturile de autor
 - ❑ Să se acorde creditul corespunzător pentru datele și rezultatele folosite

Inițiative pentru Acces Deschis

1998: Public Knowledge Project (John Willinsky): instrumente software pentru gestionarea revistelor științifice electronice

1999: Open Archive Initiative

- o organizație care dezvoltă standarde deschise cu scopul de a îmbunătăți funcționalitățile arhivelor/depozitelor electronice.

1999: Electronic Information for Libraries (eIFL.net) (Open Society Foundations) dezvoltă programe de promovare a Accesului Deschis

2000: Universitatea din Southampton lansează Eprints

- un pachet software destinat celor care doresc să creeze un depozit digital pentru resurse digitale de cercetare în regim de Acces Deschis
- Editorul BioMed Central publică primul articol online cu acces liber.

2001: Editorul Public Library of Science este lansat ca editor cu acces deschis

2002: Inițiativa pentru Acces Deschis de la Budapesta, Open Society Foundations

- „Prin **accesul deschis** la această literatură, înțelegem că este liber disponibilă publicului pe internet permițând oricăror utilizatori să citească, descarce, copieze, distribuie, tipărească, să caute sau să se lege la textele integrale ale acestor articole, să le parcurgă pentru a le indexa, să le paseze ca date unui software sau să le folosească în orice scop respectând legea, fără bariere financiare, legale sau tehnice altele decât cele inseparabile de accesul pe internet în sine”

Iunie 2003 – Declarația de la Bethesda privind politica editorială

Octombrie 2003 - Declarația de la Berlin privind Accesul Deschis la Cunoaștere în Științe Exacte și Științe Umane

Etape ale deschiderii datelor

1. alege setul/seturile de date care urmează a fi deschis

2. alege o licență deschisă

- identifică drepturile de proprietate existente în setul de date
- alege o licență care protejează drepturile respective și se încadrează în OA

3. pune datele la dispoziție

- cu un format accesibil

4. asigură ca datele să fie ușor de găsit

- publică pe Internet
- utilizează cataloage care sistematizează seturile de date

Cum să deschizi datele

există date care nu pot fi făcute publice?

- datele se curăță de date personale, informații confidențiale sau drepturi intelectuale ale terților

ce se întâmplă cu materialul pe care l-am citat și care e protejat de copyright cu licența CC? Copyrightul este afectat?

- licența ta CC se aplică doar conținutului tău și nu interferează cu drepturile deținute de alți autori pe care i-ai citat sau a căror permisiune ai obținut-o

cum se licențiază datele în spiritul științei deschise ?

- recomandăm CC0 Public Domain Dedication, renunțând la drepturile de autor sau la drepturile înrudite pe care le aveți asupra acestor date
- astfel oricui îi este permis să utilizeze liber datele după nevoi

cum se licențiază o lucrare pentru acces deschis?

- CC BY 4.0.
- e bine să verificați și cu directorul științific sau cu bibliotecarul, deoarece instituția poate avea o politică OA

Recomandări pentru deschiderea datelor

1. NU COMPLICĂ LUCRURILE

- nu se cere deschiderea tuturor seturilor de date dintr-o dată
- se inițiază acțiuni mai simple, cu date puține
- învață din experiență

2. COLABOREAZĂ

- cu utilizatori reali sau potențiali, care refolosesc date

3. PUNE ÎN DISCUȚIE TEMERILE ȘI CONFUZIILE COMUNE

Utilizarea unei opere dă naștere la drepturi patrimoniale, distincte și exclusive, ale autorului de a autoriza sau de a interzice:

- reproducerea operei
- distribuirea operei
- importul în vederea comercializării pe piața internă a copiilor realizate după opera, cu consimțământul autorului
- închirierea operei
- împrumutul operei
- comunicarea publică, direct sau indirect a operei, prin orice mijloace, inclusiv prin punerea operei la dispoziția publicului, astfel încât să poată fi accesată în orice loc și în orice moment ales, în mod individual, de către public
- radiodifuzarea operei
- retransmiterea prin cablu a operei
- realizarea de opere derivate
- retransmisia operei

Avantaje ale reutilizării datelor de cercetare:

- Eficiența costurilor: nu mai este necesar să se colecteze date noi și să se cheltuiască resurse pentru acest lucru
- Creșterea acurateței: datele sunt deja colectate și testate
- Reducerea erorilor umane care pot apărea în timpul colectării de date
- Îmbunătățirea transparenței și reproducibilității cercetării: alți cercetători pot să verifice și să valideze concluziile existente
- Creșterea productivității
- Accelerarea descoperirilor: cercetătorii pot construi pe baza rezultatelor anterioare și pot utiliza datele existente pentru a dezvolta noi tehnologii și produse

Reutilizarea datelor de cercetare

Dacă o lucrare este licențiată cu o licență publică, ea va putea fi utilizată

- ex. Creative Commons Licences
- ex. FLOSS

În funcție de licență, este permisă reutilizarea datelor de cercetare

- există diferite limitări și condiționări de reutilizare a datelor: atribuirea datelor către autorul original, blocarea utilizării datelor în scopuri comerciale, interzicerea amestecului cu alte date

Dacă datele nu au o licență, trebuie să examinăm dacă reutilizarea acestora ar afecta drepturile cuiva

Modalități de reutilizare a datelor de cercetare

Analiză secundară

- modalitate de utilizare a datelor colectate într-un alt studiu pentru a obține noi informații sau pentru a testa noi teorii

Integrare de date

- combinarea datelor din mai multe surse pentru a produce o bază de date mai mare și mai cuprinzătoare

Validare și replicare

- utilizarea datelor de cercetare pentru a valida sau replica rezultatele altor studii, pentru a confirma sau respinge ipotezele de cercetare

Dezvoltarea de modele și algoritmi

- utilizarea datelor pentru a dezvolta modele și algoritmi care pot fi utilizați în mai multe domenii, în domeniul inteligenței artificiale și învățării automate

Crearea de baze de date și resurse

- utilizarea datelor pentru a crea baze de date și resurse – pentru o infrastructură mai bună de cercetare și optimizarea colaborării între cercetători

Împărtășirea datelor

- punerea datelor la dispoziția altor cercetători

Crearea de aplicații și instrumente

- utilizarea datelor pentru a crea aplicații și instrumente - soluții mai eficiente pentru problemele sociale și economice

Exemple de platforme și resurse pentru reutilizarea datelor de cercetare

DataCite

- o organizație globală care oferă identificare, citare și management al datelor
- oferă instrumente pentru a sprijini reutilizarea datelor de cercetare și pentru a asigura vizibilitatea acestora

Figshare

- platformă de partajare și publicare a datelor de cercetare
- opțiuni pentru încărcarea, partajarea și citarea datelor de cercetare

Zenodo

- platformă gratuită de partajare a datelor de cercetare

Open Science Framework

- o platformă de management al cercetării
- permite încărcarea, organizarea și partajarea datelor de cercetare

Harvard Dataverse

- un depozit digital de date de cercetare
- oferă opțiuni pentru citare și crearea de seturi de date pentru reutilizare

Google Dataset Search

- instrument dezvoltat de Google pentru a ajuta la descoperirea seturilor de date disponibile publicului
- permite căutarea și filtrarea seturilor de date în funcție de diverse criterii.

ResearchGate

- o rețea socială pentru cercetători care permite partajarea de lucrări, seturi de date și discuții

Aspecte legale privind proprietatea intelectuală a datelor

(În special pentru cercetarea finanțată din fonduri publice)

1. Facilitarea accesului la date și reutilizarea datelor de cercetare cu respectarea prevederilor legale
2. Determinarea drepturilor și responsabilităților privind datele de cercetare
3. Echilibrarea intereselor din punct de vedere legal
4. Stabilirea într-un mod clar, concis și transparent a drepturilor
5. Promovarea armonizării drepturilor privind datele de cercetare
6. Asigură atribuirea adecvată și recunoașterea contribuției la datele de cercetare

Protejarea și licențierea datelor de cercetare

- Datele de cercetare:
 - pot prezenta tipuri multiple de protecție
 - pot avea elemente care nu sunt deloc protejate
- Proprietarii drepturilor restricționate pot bloca utilizarea acelor drepturi
 - licența este o modalitate de a indica când și cum datele de cercetare protejate pot fi utilizate de alții

Dimensiuni ale protecției datelor de cercetare

- ❑ Legislația privind protecția datelor de cercetare
- ❑ Protecția datelor cu caracter personal în cercetare
- ❑ Protecția datelor confidențiale în cercetare
- ❑ Politici și proceduri interne pentru protecția datelor de cercetare

LICENȚIEREA DATELOR DE CERCETARE
se referă la drepturile de autor și la
permisiunea de a utiliza și partaja
datele de cercetare cu alți cercetători
sau cu publicul larg, cu respectarea
drepturilor și interesele autorilor

PROTEJAREA DATELOR DE CERCETARE

se referă la măsurile care asigură confidențialitatea
și securitatea datelor de cercetare, pentru a proteja
drepturile și interesele participanților la cercetare și
pentru a asigura utilizarea etică și responsabilă a
acestora, la protecția confidențialității și
anonimatului participanților și la respectarea
standardelor etice și legale pentru colectarea,
stocarea și utilizarea datelor de cercetare

Protejarea datelor: confidențialitatea informațiilor

informațiile confidențiale trebuie protejate

- drepturile de protecție a datelor personale apare pentru informațiile care permit identificarea persoanelor
- sunt recunoscute ca atare de legislația UE
- brevetele sunt drepturi înregistrate ca invenții de produse sau procese

confidențialitatea poate fi impusă printr-un contract sau prin marcarea unor informații ca fiind confidențiale

folosirea neautorizată a informațiilor confidențiale permite cererea unor compensații

unele date de cercetare pot să nu beneficieze de nicio protecție a datelor, deși considerentele etice și morale li se aplică și acestora

Protecția datelor de cercetare prin:

Anonimizarea și pseudo-anonimizarea datelor

Pseudoanonimizarea - înlocuirea numelor reale cu nume fictive sau coduri.

Criptarea datelor

Limitarea accesului la date (controlul accesului)

ex. limitarea accesului la membrii selectați ai echipei de cercetare sau la persoanele care au semnat acorduri de confidentialitate.

Asigurarea securității fizice și logice a datelor

ex. măsuri de securitate fizică pentru a proteja hardware-ul și software-ul utilizat pentru stocarea și prelucrarea datelor, parole puternice și software de securitate

Respectarea standardelor etice și legale pentru protecția datelor

ex. respectarea normelor naționale și internaționale privind protecția datelor și confidențialitatea, standardele etice pentru cercetarea umană și animală.

Politici specifice ale fiecărei instituții

Dreptul de autor și proprietatea intelectuală

Dreptul de autor:

- drepturile legale ale autorilor asupra lucrărilor lor literare, artistice sau științifice
- protejează creatorii împotriva utilizării neautorizate a operelor lor, inclusiv copierea, distribuirea și expunerea publică a acestora
- se aplică la lucrările create în domeniul literar, artistic și științific.

• un termen mai larg și mai cuprinzător

Proprietatea intelectuală:

- ansamblul drepturilor exclusive acordate asupra creațiilor intelectuale
 1. proprietatea industrială: invențiile (brevetele), mărcile, desenele și modelele industriale și denumirile de origine
 2. drepturile de autor, care vizează operele literare și artistice
- oferă posesorilor dreptul de a-și proteja invențiile, mărcile comerciale și alte inovații împotriva utilizării neautorizate de către terți
- Tratatul privind funcționarea Uniunii Europene (TFUE) în 2009

autor

- persoana fizică/persoanele fizice care au creat opera

utilizator

- orice persoană fizică sau juridică care întreprinde acțiuni condiționate de:
 - autorizarea de către autori sau titularii de drepturi
 - remunerarea acestora
 - plata unor compensații către aceștia și care nu acționează în calitate de consumator.

operă colectivă

- opera în care contribuțiile personale ale coautorilor formează un tot, fără a fi posibil să se atribuie un drept distinct vreunui dintre coautori asupra ansamblului operei create
- În lipsa unei convenții contrare, dreptul de autor asupra operei colective aparține persoanei fizice sau juridice din inițiativa, sub responsabilitatea și sub numele căreia a fost creată

Drepturile protejate în legătură cu datele de cercetare

Copyright / dreptul de autor

Sui Generis Database Right

- dreptul conexat bazelor de date

Ce este copyright?

- este un drept de proprietate utilizat pentru lucrări originale literare, artistice sau științifice : scrierile literare și publicistice, conferințele, predicile, pledoariile, prelegerile, programele pentru calculator, comunicările, studiile, cursurile universitare, manualele școlare, proiectele și documentațiile științifice, compozițiile muzicale, operele dramatice, dramatico-muzicale, operele coregrafice și pantomimele, operele cinematografice, audiovizuale, operele fotografice, fotografiile, filmele cinematografice, arta grafică sau plastică, operele de arhitectură, inclusiv planșele, machetele și lucrările grafice ce formează proiectele de arhitectură, hărțile și desenele din domeniul topografiei, geografiei și științei
- Se aplică și pentru operele derivate care au fost create plecând de la una sau mai multe opere preexistente: traduceri, adaptările, adnotările, lucrările documentare, aranjamentele muzicale și orice altă muncă intelectuală de creație, culegerile de opere literare, artistice sau științifice, bazele de date, care, prin alegerea sau dispunerea materialului, constituie creații intelectuale.
- copyrightul este automat, nu e nevoie de înregistrare, stocare, aplicare a unui simbol
- este stipulat în Convenția de la Berna (cea mai relevantă în domeniul copyright)
- deținătorul dreptului de proprietate are control exclusiv pe reproducerea, redistribuirea , comunicarea către public etc.
- utilizarea lucrărilor protejate de copyright necesită acordul deținătorului

Copyrightul nu protejează

- ideile, teoriile, conceptele, descoperirile științifice, procedeele, metodele de funcționare sau conceptele matematice ca atare și invențiile, conținute într-o operă, oricare ar fi modul de preluare, de scriere, de explicare sau de exprimare
- nu protejează datele (principii, date factuale etc)
- textele oficiale de natură politică, legislativă, administrativă, judiciară și traducerea oficială ale acestor
- simbolurile oficiale ale statului, ale autorităților publice și ale organizațiilor, cum ar fi: stema, sigiliul, drapelul, emblema, blazonul, insigna, ecusonul și medalia
- mijloacele de plată
- știrile și informațiile de presă
- fotografiile unor scrisori, acte, documente de orice fel, desene tehnice
- materiale rezultate dintr-un act de reproducere a unei opere de artă vizuală, al cărei termen de protecție a expirat

lucrările neoriginale sunt protejate de un drept conex cu copyrightul

Copyright / Dreptul de autor

Cine deține dreptul de autor / copyright?

- autorul, cel care a creat lucrarea
- dacă a fost creată în comun, dreptul de autor va fi deținut în comun
- dacă lucrarea a fost creată de o persoană sub contract, poate fi deținută de angajat (în funcție de contract)

Cât durează dreptul de autor ?

- regula UE este: atât cât trăiește autorul plus încă 70 de ani
- drepturile de autor conexe/înrudite au perioade diferite de expirare, nu întotdeauna aceleași la nivel de UE

Drepturile conexe cu copyright-ul

sunt un set de drepturi legale care protejează interesele altor persoane sau entități care sunt implicate în procesul de producție, distribuție sau difuzare a unei lucrări, dar nu sunt autori ai producției respective

- sunt "înrudite" cu copyright pentru că se bazează pe aceleași principii fundamentale ca și drepturile de autor și sunt reglementate de același set de legi și reguli

Drepturile conexe cu copyright includ, printre altele, următoarele:

- Drepturile artiștilor interpreți sau executanți: actorii, muzicienii, dansatorii
- Drepturile producătorilor de înregistrări
- Drepturile organismelor de difuzare
- Drepturile editorilor

un set de drepturi legale care sunt acordate creatorilor de opere și care le permit acestora să controleze modul în care opera lor este utilizată și prezentată în public, inclusiv de a-și proteja munca și de a fi recunoscuți pentru contribuția lor la cercetare

- Autorul unei opere are următoarele drepturi morale:
 - dreptul de a decide dacă, în ce mod și când va fi adusă opera la cunoștința publică
 - dreptul de a pretinde recunoașterea calității de autor al operei
 - dreptul de a decide sub ce nume va fi adusă opera la cunoștința publică
 - dreptul de a pretinde respectarea integrității operei și de a se opune oricărei modificări, precum și oricărei atingeri aduse operei, dacă prejudiciază onoarea sau reputația sa
 - dreptul de a retracta opera, despăgubind, dacă este cazul, pe titularii drepturilor de utilizare, prejudiciați prin exercitarea retractării.

Drepturile morale sunt drepturi adiționale pentru copyright

- nu sunt uniforme în UE, fiecare stat are reguli proprii

Convenția de la Berna se referă la câteva standarde minimale

Drepturile morale nu pot fi transferate

- trebuie să dureze cât trăiește autorul + 70 de ani, dar pot dura mai mult în unele jurisdicții sau pot fi valabile pentru totdeauna

Excepții și limitări pentru dreptul de autor

În UE, nu există termenul de *utilizare corectă* a lucrărilor protejate de copyright (sau SGDR), ca în SUA

Fair use - o doctrină în conformitate cu legea drepturilor de autor din Statele Unite, care prevede utilizarea extrem de limitată a unor porțiuni limitate de material protejat de drepturi de autor, fără a obține permisiunea titularului dreptului de autor

În UE, există excepții și limitări :

- art. 5 din the *Copyright in the Information Society Directive/29/EC, 2001* a creat o listă închisă cu 21 excepții și limitări ale copyrightului
- dar această listă nu este obligatorie (cu excepția cazului temporar al reproducerilor)
- fiecare MS alege pe care să o implementeze, ceea ce nu crează uniformitate în UE
- NOAD oferă lista cu excepții și limitări

În absența excepțiilor și limitărilor, copyrightul aparține autorilor

Legislație particulară: în Germania, Franța, Olanda, autorul redobândește dreptul de copyright după o perioadă de timp și doar pentru scopuri non comerciale

Germania

- Opera/articolul trebuie să fi fost realizat într-o cercetare care a fost finanțată cu minim 50% din fonduri publice, iar articolul să fi fost publicat într-o revistă cel puțin bianuală. La 12 ani de la prima publicare, autorul poate face manuscrisul disponibil pentru scopuri non-comerciale

Franța

- articolul a fost realizat în cercetări finanțate cu minim 50% din fonduri publice, și publicat în jurnale cu periodicitate de cel puțin 1/an. Franța face distincție și între articolele din 1. domeniile științei, tehnologiei și medicinei și 2. cele scrise pentru umaniste și științe sociale, articolele din prima categorie pot fi făcute publice după 6 luni de la publicare, cel din a doua după 12 luni. Versiunea open acces nu poate fi utilizată pentru publicare comercială în viitor

Olanda

- nu există un prag pentru procentul de finanțare, orice sumă primită determină încadrarea articolului în categoria de protecție *verde*. Legea olandeză permite disponibilitatea articolelor după *un timp rezonabil de timp* care poate fi mai mic de 12 luni și care nu se rezumă la jurnale cel puțin bi-anuale.

In cele trei jurisdicții, dreptul autorului de a republica prevalează în fața oricăror sarcini sau clauze contractuale restrictive din contractul de publicare. Din păcate republicarea este limitată la cea non comercială, prin urmare reutilizarea acestor materiale nu se califică pentru scopurile OA

SGDR și relaționarea cu alte drepturi asupra bazei de date

bazele de date sunt protejate automat de lege dacă:

- selecția sau aranjarea conținutului este o creație a autorului - copyright pentru structura bazei de date, nu și pentru conținut
- se califică pentru un drept de proprietate intelectuală special - SGDR, pentru că au fost făcute eforturi financiare semnificative pentru obținerea, verificarea și prezentarea bazei de date
- conținutul unei baze de date poate fi protejat prin copyright (ex. articole științifice)

deci, o bază de date poate fi protejată prin 3 drepturi diferite care reglementează 3 utilizări diferite

poate aparține de 3 autori diferiți și poate fi reglementată prin 3 seturi de reguli diferite, cu excepții și limitări specifice

Cine este proprietarul SGDR ?

- SGDR aparține celui care a creat baza de date - o persoană, o entitate care a suportat riscul financiar
 - în cercetarea academică, riscul revine, de obicei, instituției
 - SGDR în cercetarea academică poate reveni instituției, chiar dacă dreptul de proprietate poate fi deținut de cercetător
 - contractul între părți (grantul, politicile universității, contractul de angajare al cercetătorului) poate stipula și altfel, deci trebuie verificat de fiecare dată

Cât durează SGDR?

- 15 ani, cu posibilitatea reînnoirii, dacă se face o nouă investiție substanțială

Ce pot face proprietarii SGDR?

- SGDR conferă titularului dreptul de a utiliza și de a autoriza extragerea (copierea) unei cantități mari de date, sau extragerea repetată de cantități nesubstanțiale
- reutilizarea datelor extinde protecția acestora

SGDR - Sui Generis Database Right

există drepturi de proprietate automate asociate bazelor de date?

- copyright și SDGR sunt activate automat în lucrările din UE
- dacă un set de date conține elemente protejate, în mod automat acestea aparțin autorului sau creatorului

dacă cercetătorul este angajat al unei organizații de cercetare sau student

- în funcție de contractul de angajare și de politicile de proprietate intelectuală ale instituției, legea poate să recunoască că dreptul de proprietate al angajatului aparține angajatorului

dacă cercetătorul are un contract cu un terț (ex. finanțator)

- acordul de grant poate specifica dacă proprietarul livrabilului de cercetare este finanțatorul, sau dacă finanțatorul are o licență automată aplicată cercetării

dacă datele au fost obținute de un terț care a impus anumite condiții

- ex. datele colectate de pe rețele sociale sunt supuse condițiilor specifice pentru respectivele platforme, care pot preciza în ce condiții acestea pot fi utilizate sau puse la dispoziție

Protejat = aplicarea unei licențe seturilor de date pe care ne dorim să le protejăm

- o licență este un contract legal care specifică restricții și permisiuni standard pentru o lucrare, care poate fi apoi utilizată de oricine căruia i se acordă licența fără a transfera și drepturile de proprietate
- licențele reglementează drepturile de autor și aspectele legate de drepturile de autor
- protecția datelor cu caracter personal nu intră în categoria datelor care se asigură cu licențe

Cum se aplică o licență unui set de date? Licența este :

- încorporată în metadata
- comunicată prin notificări în cadrul datelor (ex. watermark)
- specificată pe pagina de destinație pentru setul de date
- specificată pe site web al repozitoriului
- detaliat într-un fișier README lansat împreună cu setul de date

Pentru alegerea unei licențe care să protejeze datele de cercetare, trebuie analizat modul în care aceasta ar putea impacta toate datele de cercetare (inclusiv cele neprotejate) și cum ar putea interacționa cu lucrările viitoare produse din reutilizarea respectivelor date

- Tipuri de licențiere a datelor de cercetare
 - Licențierea deschisă a datelor de cercetare
 - Licențierea limitată a datelor de cercetare
- Drepturi și obligații ale licențiatului și licențiatorului

Instrumente disponibile pentru alegerea licenței

Creative Commons License Chooser:

- permite să alegeți licența Creative Commons potrivită
- se introduc informațiile relevante despre datele respective și opțiunile de licențiere potrivite
- veți primi o licență personalizată care poate fi aplicată la datele dvs.

Open Data Commons:

- licențe pentru datele deschise, inclusiv Public Domain Dedication and License (PDDL) și Open Data Commons Attribution License (ODC-BY)

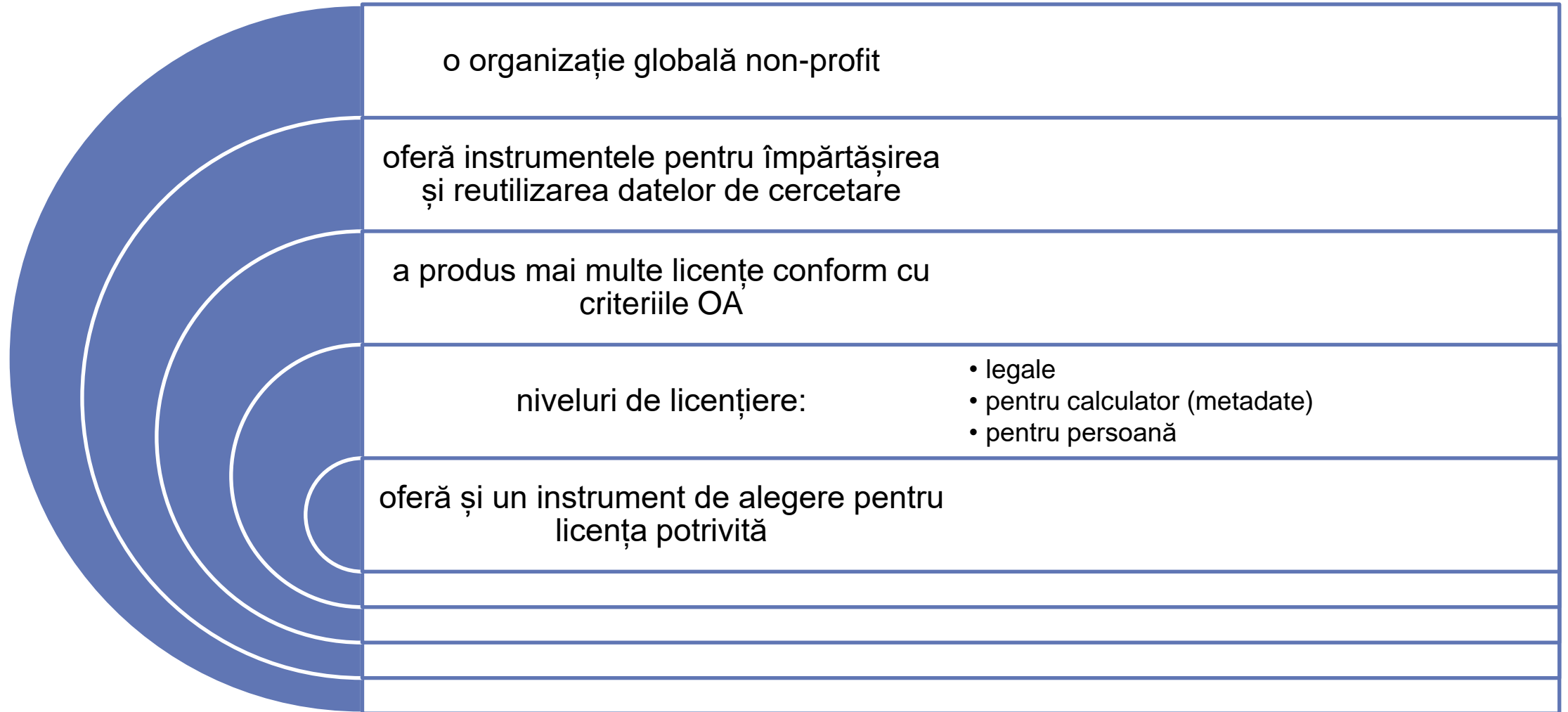
GitHub Licenses:

- la utilizarea platformei GitHub pentru a partaja datele
- vă permite să alegeți o licență pentru datele dvs. și să o adăugați automat la fișierele dvs. GitHub.

Consilierea juridică:

- sfaturi juridice de la un avocat specializat în dreptul datelor sau dreptul de autor

Creative Commons

Licențele Creative Commons

CELE MAI FRECVENT UTILIZATE:

- în educație, cercetare și alte domenii în care se dorește promovarea și partajarea deschisă a informațiilor
- pentru protejarea drepturilor de autor ale creațiilor artistice și culturale
- pentru alte conținuturi creative, inclusiv texte, imagini, muzică, videoclipuri și software

permit autorilor să își protejeze drepturile de autor

se aplică doar contribuțiilor originale

oferă permisiunea altor persoane de a utiliza și distribui lucrările lor într-un mod mai liber și mai accesibil

licențele sunt compuse dintr-un set de termeni standard:

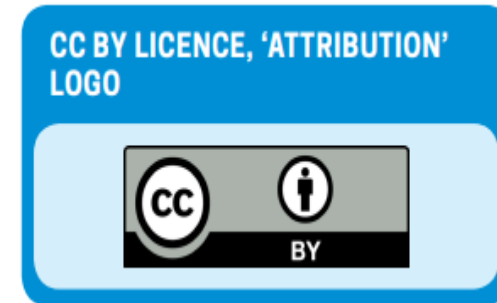
- atribuirea autorului original,
- utilizarea doar în scopuri non-comerciale
- interzicerea modificării lucrării originale

Dacă un conținut include material al altor autori pe care i-am citat, este necesar să facem referire clară că licența CC se aplică materialului cu excepțiile menționate, iar materialul preluat să fie identificat printr-o declarație de drepturi (o practică este de a marca imediat lângă materialul citat, informațiile aferente)

- în redactarea științifică este obligatorie citarea cu indicații standard, cu atribuiri către sursa informației

Cum poate fi licențiat un conținut pentru OA?

- ❑ În funcție de tipul de conținut
- ❑ Este o alegere personală a celui care deține dreptul de autor și este îndreptățit dpdv legal să decidă cum pot fi utilizat conținutul
 - ❑ Într-o instituție de educație – se verifică cu directorul de cercetare și bibliotecarul cum poate fi licențiat un material care va fi publicat (inclusiv supus unui peer-review)
 - ❑ Instituția ta este posibil să dețină o politică de publicare OA, iar bibliotecarul îți poate oferi sprijin pentru utilizarea ei
 - Ex.: un conținut mai puțin formal (ppt, video, materiale de clasă, resurse web) e recomandat să fie publicate cu licența CC BY – astfel datele pot fi reutilizate dacă sursa informațiilor este corect atribuită
- ❑ Când e nevoie de o licență mai restrictivă, Creative Commons are un instrument de a o determina pe cea mai potrivită
 - <https://creativecommons.org/choose/>

Tipuri de licențe Creative Commons (CC)

Atribuire (CC BY):

- permite utilizatorilor să distribuie, să modifice și să folosească lucrarea originală în scopuri comerciale sau non-comerciale, atât timp cât se acordă credit autorului original

Atribuire-FărăDerivate (CC BY-ND):

- permite utilizatorilor să distribuie lucrarea originală în scopuri comerciale sau non-comerciale, atât timp cât se acordă credit autorului original și lucrarea nu este modificată sau adaptată în vreun fel

Atribuire-FărăDerivate-FărăUtilizareComercială (CC BY-NC-ND):

- permite utilizatorilor să distribuie lucrarea originală, să o acceseze și să o citeze în scopuri non-comerciale, atât timp cât se acordă credit autorului original și lucrarea nu este modificată sau adaptată în vreun fel

Atribuire-FărăUtilizareComercială (CC BY-NC):

- permite utilizatorilor să distribuie, să modifice și să utilizeze lucrarea originală în scopuri non-comerciale, atât timp cât se acordă credit autorului original

Atribuire-FărăUtilizareComercială-CuDerivate (CC BY-NC-SA):

- permite utilizatorilor să distribuie, să modifice și să utilizeze lucrarea originală în scopuri non-comerciale, atât timp cât se acordă credit autorului original și lucrarea modificată sau adaptată este distribuită sub aceeași licență CC BY-NC-SA

Atribuire-CuDerivate-FărăUtilizareComercială (CC BY-SA):

- permite utilizatorilor să distribuie, să modifice și să utilizeze lucrarea originală în scopuri non-comerciale sau comerciale, atât timp cât se acordă credit autorului original și lucrarea modificată sau adaptată este distribuită sub aceeași licență CC BY-SA

Follow the steps to select the appropriate license for your work. This site does not store any information.

Caracteristicile licenței

Alegerile din această casuță vor updata celelalte casuțe de pe pagină.

Permiți adaptărilor operei tale să fie distribuite?

Da

Nu

Da, atâta timp cât și alții distribuie în condiții identice

Permiți utilizări în scop comercial ale operei tale?

Da

Nu

Ajută-i pe alții să îți poată atribui opera!

This part is optional, but filling it out will add machine-readable metadata to the suggested

Licența selectată

Atribuire 4.0 Internațional

Aceasta este o Licență Culturală Liberă

Ai o pagina web?

Această operă este pusă la dispoziție sub

1 License Expertise

I need help selecting a license.

2 Attribution

Anyone can use my work, even without giving me attribution.

3 Commercial Use

Others can use my work, even for commercial purposes.

4 Derivative Works

Others can remix, adapt, or build upon my work.

5 Sharing Requirements

Others can share adaptations of my work under any terms.

6 Confirm that CC licensing is appropriate

I confirmed the appropriateness of CC licensing.

7 Attribution Details

Filling out this form is optional, but helps others attribute your work to you, and fills in machine-readable code.

Title of Work

This work

RECOMMENDED LICENSE

Attribution 4.0 International

This license requires that reusers give credit to the creator. It allows reusers to distribute, remix, adapt, and build upon the material in any medium or format, even for commercial purposes.

BY: Credit must be given to you, the creator.

[See the License Deed](#)

MARK YOUR WORK

Choose the kind of work to get appropriate license code or public domain marking.

[Website](#) [Print Work or Media](#)

If you are licensing or marking one work, paste the code next to it. If you are licensing or marking the whole page or blog, you can paste the code at the bottom of the page.

[Rich Text](#) [HTML](#) [XMP](#)

This work is licensed under [CC BY 4.0](#)

license abbreviation full license name

Copy

Licențele Open Data Commons (ODC)

dezvoltate de Open Data Commons Project (inițiativă a Open Knowledge Foundation, <https://okfn.org/>)

ODC este o altă serie de licențe standardizate care au fost create pentru a permite o utilizare mai ușoară și mai accesibilă a datelor deschise

- a fost creată pentru a promova și sprijini utilizarea datelor deschise și a standardelor deschise, de a asigura că datele deschise sunt accesibile și utilizabile pentru toți, indiferent de interesele comerciale sau guvernamentale
- permit proprietarilor de date să își ofere datele în mod deschis și să permită altora să le utilizeze, să le modifice și să le distribuie fără restricții sau cu restricții minime

Licențe ODC:

- **Open Database License (ODbL):**
 - concepută pentru a fi utilizată pentru bazele de date
 - oferă o gamă largă de permisiuni pentru utilizarea, distribuirea și modificarea bazei de date, precum și pentru crearea de lucrări derivate
 - Include cerințe specifice privind atribuirea și distribuirea sub aceeași licență
- **Public Domain Dedication and License (PDDL):**
 - destinată utilizării pentru lucrările care sunt eliberate în domeniul public (neprotejate de drepturi de autor)
 - stabilește o serie de instrucțiuni pentru utilizarea, distribuirea și modificarea datelor
 - impune o declarație clară de renunțare la orice drept de autor sau de proprietate intelectuală
- **Attribution License (ODC-By):**
 - concepută pentru a fi utilizată pentru datele care sunt protejate de drepturi de autor
 - oferă permisiunea de a utiliza, distribui și modifica datele, cu condiția să se acorde credit autorului original

Licențele GitHub

- ❑ este un serviciu oferit de platforma GitHub
- ❑ permite utilizatorilor să-și licențieze proiectele open-source într-un mod simplu și standardizat
- ❑ include licențe open-source standard, precum MIT, Apache și GPL, precum și informații despre fiecare licență și recomandări pentru alegerea celei mai potrivite
- ❑ GitHub adaugă un fișier de licență la proiect, care explică termenii și condițiile de utilizare
 - ❑ proiectul este open-source și oferă utilizatorilor informații clare despre cum pot utiliza, distribui sau modifica proiectul.
- ❑ Oferă informații despre diferitele tipuri de licențe open-source și exemple de proiecte open-source care utilizează diferite licențe, pentru a ajuta utilizatorii să înțeleagă mai bine cum funcționează fiecare licență și cum se aplică în practică.

Cercetările sunt refolosite pentru scopuri comerciale:

- E nevoie de utilizarea unei licențe comerciale
- Definiția OA nu acceptă restricții
- Licența CC combinată cu NC (non-comercial) nu poate fi utilizată

un material sub licență SA CC (Share Alike)

- O licență SA CC se aplică doar la conținutul SA pe care l-ai folosit
- Materialul rezultat nu trebuie să fie licențiat SA dacă nu ai combinat documente independente în unul singur (cunoscută ca *lucrare derivată*)
- Când se utilizează un material SA:
 - Se menține licența SA în relație cu respectivul conținut utilizat
 - Sunt furnizate informațiile despre licența SA lângă conținut și este desemnat conținutului ca SA atunci când sunt listate conținuturile restricționate din materialul rezultat, în declarația drepturilor de autor
 - Ex. dacă se include un capitol CC BY-SA într-o antologie, nu se va licenția întreaga antologie ca CC BY-SA, deoarece capitolul inclus își va păstra licența inițială
 - Ex. dacă sunt folosite slide-uri CC BY-SA pentru un curs, nu se licențiază tot cursul, pentru că respectivele slide-uri își mențin CC BY-SA inițială

Nu doresc utilizarea datelor mele în scopuri comerciale. Pot folosi o licență non-comercială?

- se recomandă evitarea licențelor non-comerciale
- diferența între ce e comercial și ce nu comercial e extrem de fină
 - o licență noncomercială va interzice vânzarea datelor respective
 - dar va interzice și folosirea lor pentru o cercetare ce va fi publicată
 - majoritatea jurnalelor sunt comerciale, aplica taxe, ceea ce afectează diseminarea, recunoașterea și impactul datelor tale
- *the Berlin Declaration, Bethesda Statement on Open Access Publishing, Budapest Open Access Initiative*

Nu accept utilizarea cercetării mele în orice scop. Ar trebui să utilizez licența ND (nu derivate) pentru setul meu de date?

- ***se recomandă evitarea licenței ND***
- licența ND poate împiedica recombinația și reutilizarea datelor
- datele nu vor fi OA, în mod real
 - Sunt situații în care ND este incompatibilă cu OA, prin urmare e de evitat

ATRIBUIREA: cum poți să fii sigur că ești citat ca sursă a cercetării tale?

- E utilă includerea unei modalitate de citare în material, pe care ceilalți să o poată prelua cu ușurință (copy-paste)
- citarea poate lua diferite forme:
 - la un articol, poate să apară la început și la final;
 - pe un website :
 - un buton cu *condiții de utilizare (terms of use)* unde să se regăsească citarea și link către licența CC aleasă SAU
 - citarea poate fi introdusă la finalul fiecărei pagini
- Este important ca informația și citarea acestuia să fie ușor de găsit

Poți utiliza un set de date dacă nu are licență?

- ❑ Da, dacă setul de date nu este protejat de copyright sau alte drepturi asociate cu acesta
- ❑ Dacă sunt protejate, în absența unei licențe a proprietarului drepturilor de autor, este necesară abordarea directă a acestuia pentru a obține permisiunea
- ❑ Există și excepții când e permisă utilizarea fără licență sau permisiune specială: cercetare & studii private, citări, evaluări (critică și review), acces pentru persoane cu handicap, administrație publică, mining de text și date, difuzare de știri, parodii & pastișe
- ❑ Excepțiile și limitările la copyright nu sunt armonizate la nivelul UE, deci trebuie verificată varianta disponibilă pentru tine
- ❑ Excepțiile și limitările la copyright se fac pentru anumite circumstanțe și pentru anumite perioade de timp

Interoperabilitate datelor

INTEROPERABILITATEA este abilitatea diverselor sisteme și organizații de a lucra împreună (inter-opera)

INTEROPERABILITATEA DATELOR este abilitatea de a interopera - sau combina - diferite seturi de date

- unele date reprezintă combinația între date aflate sub licențe diferite
- seturile de date prezintă restricții de licențiere diferite
- necesită reguli și practici eficiente privind interoperabilitatea din punct de vedere tehnic, sintactic, semantic și legal.

INTEROPERABILITATEA LICENȚELOR este capacitatea licențelor de a interacționa cu alte licențe

Nu toate licențele răspund exigențelor diferitelor niveluri de muncă protejată

- Sunt recomandate licențele Creative Commons
- licențele personalizate pot prezenta probleme speciale de interoperabilitate

Deschiderea datelor nu este eficientă fără interoperabilitate - aceasta permite combinarea a diferite părți de conținut *deschis* și de a crea produse noi

- Existența unei posibilități de combinare din două seturi de date permite evitarea unui *Turn Babel* al datelor (prăbușit din cauza lipsei de interoperabilitate)

Aspectele legale privind interoperabilitatea datelor

termenii/condițiile legale de utilizare sunt clare și stabilite pentru fiecare set de date, de cele mai multe ori prin mijloace automate

termenii/condițiile legale de utilizare impuse fiecărui set de date permit crearea și folosirea unor seturi de date derivate sau combinate

utilizatorii pot accesa și folosi în mod legal fiecare set de date fără să fie nevoie de autorizare din partea proprietarilor drepturilor asupra datelor pe fiecare caz în parte

când datele provin din mai multe surse, setul de date rezultat va îngloba restricțiile impuse de fiecare sursă.

Principii

(Legal Interoperability of Research Data: Principles and Implementation Guidelines)

1. Facilitarea accesului la date și reutilizarea datelor de cercetare cu respectarea prevederilor legale
2. Determinarea drepturilor și responsabilităților privind datele de cercetare
3. Echilibrarea intereselor din punct de vedere legal
4. Stabilirea într-un mod clar, concis și transparent a drepturilor
5. Promovarea armonizării drepturilor privind datele de cercetare
6. Asigură atribuirea adecvată și recunoașterea contribuției la datele de cercetare

Principiul 1: Facilitarea accesului la date și reutilizarea datelor de cercetare cu respectarea prevederilor legale

Accesul și reutilizarea datelor de cercetare ar trebui să fie libere și nerestrictive

- utilizatorii să aibă cât mai puține limitări/restricții posibile

Guvernele, instituțiile sau cercetătorii pot aplica unul sau un cumul de instrumente legale pentru a plasa colecții de date de cercetare în spațiul public, fara restricții privind reutilizarea

Licențele „Creative Commons (CCO)” sau „Public Domain Dedication & License (PDDL)” sunt preferate - abordare non-guvernamentală pentru facilitarea interoperabilității din punct de vedere legal a datelor de cercetare.

- Licențele non-restrictive de tipul “common-use, attribution-only, CC-BY 4.0” atunci când se diseminează datele pentru utilizarea în sens larg

Toți membrii comunității de cercetare ar trebui să pună datele la dispoziția tuturor utilizatorilor, inclusiv celor mai defavorizați

Principiul 2: Determinarea drepturilor și responsabilităților privind datele de cercetare

Persoanele care diseminează datele de cercetare trebuie să stabilească cine sau care entitate are drepturile asupra colecției de date înainte ca aceasta să fie diseminată

Este responsabilitatea utilizatorilor de date să respecte drepturile aplicabile colecției de date de cercetare, precum și drepturile specifice ale utilizatorilor

Reprezentanții comunităților de cercetare sunt încurajați să participe în forurile care dezvoltă și implementează legile sau alte norme care guvernează accesul, reutilizarea și interoperabilitatea din punct de vedere legal a datelor de cercetare

E necesar un proces educațional pentru cercetători cu privire la drepturile și responsabilitățile privind datele de cercetare

Principiul 3: Echilibrarea intereselor din punct de vedere legal

REGULĂ: în cazul instituțiilor publice sau în cazul colecțiilor de date de cercetare finanțate din fonduri publice, se renunță pe cât posibil la drepturile de proprietate intelectuală

Guvernele și instituțiile publice de cercetare trebuie să justifice orice restricție suplimentară privind datele de cercetare, impuse peste legislația în vigoare

Decidenții ar trebui să ia în considerare interesele publice în dezvoltarea regulilor de acces și utilizare a datelor de cercetare generate de sectorul public

Organizațiile publice responsabile de finanțarea cercetării și proprietarii drepturilor asupra datelor de cercetare publice, ar trebui să reducă la minimum necesar perioada de embargo în care utilizează în regim propriu/exclusiv datele de cercetare

Proprietarii de drepturi asupra datelor de cercetare care sunt parțial sau integral finanțate de către sectorul public trebuie să evite folosirea contractelor sau acordurilor individuale care restricționează accesul la date și reutilizarea acestora

Principiul 4: Stabilirea într-un mod clar, concis și transparent a drepturilor

Folosirea declarațiilor/formularelor standardizate în format electronic cu privire la drepturile legale păstrate

Proprietarii drepturilor asupra oricăror date folosite în cercetare pot beneficia de consiliere juridică de specialitate

Proprietarii drepturilor ar trebui să informeze utilizatorii despre orice termeni și condiții speciale de utilizare

Principiul 5: Promovarea armonizării drepturilor privind datele de cercetare

Decidenții și practicienii pot folosi atât abordarea de sus în jos, cât și de jos în sus, și le pot combina pentru armonizarea drepturilor privind datele de cercetare

Acțiunile de jos în sus, bazate pe mecanisme voluntare și de drept privat, sunt mai degrabă acțiuni fragmentate și mai puțin armonizate.

Armonizarea de sus în jos prin legi puternice, precum tratatele multilaterale sau acordurile executive sau legislația națională sau reglementările administrative sunt instrumente de armonizare la o scară mai amplă

Abordările bazate pe proces, precum aplicațiile și instrumentele folosite pentru luarea deciziilor (e.g. „*workflows decision-making charts*”, „*scoreboards*”) pot fi considerate instrumente folosite pentru promovarea armonizării.

Principiul 6: Asigură atribuirea adecvată și recunoașterea contribuției la datele de cercetare

Atribuirea datelor de cercetare
- în obținerea oricărui rezultat științific

- o convenție normativă stabilită de bunele practici și politica de cercetare
- nu prin mandat legal sau prin cerințele unei licențe.

Mecanisme guvernamentale

Înțelegeri/Acorduri interguvernamentale

Guvernele pot iniția tratate sau acorduri internaționale (multilaterale sau bilaterale) care crează obligații între guverne pentru a exclude datele generate sau finanțate de guvern de la protecția drepturilor de proprietate intelectuală, și care ar trebui făcute disponibile în mod public, dacă nu se aplică și alte restricții.

Politici interguvernamentale

Organizațiile internaționale sau interguvernamentale pot adopta politici pentru a face publice anumite tipuri de date de cercetare finanțate din fonduri publice, fără restricții de utilizare sau reutilizare.

Legislație națională, regulamente sau politici

Guvernele naționale pot adopta legi, pot emite reglementări la nivel ministerial sau pot adopta o gamă largă de politici pentru plasarea datelor de cercetare finanțate din fonduri publice în domeniul public. Agențiile guvernamentale de finanțare a cercetării și centrele sau serviciile de date la nivel guvernamental pot include cerințe în proiecte sau contracte pentru ca datele de cercetare rezultate să fie disponibile public, fără restricții de utilizare sau reutilizare.

MECANISME NON-GVERNAMENTALE ȘI GUVERNAMENTALE

<p>Creative Commons Public Domain Mark (CC PDM, http://creativecommons.org/choose/mark/)</p>	<p>“CC Public Domain Mark” este utilizată în cazul colecțiilor de date asupra cărora orice potențial drept de autor a expirat sau nu a existat niciodată și, care astfel, sunt deja în domeniul public, permițând identificarea lor mai clară prin căutarea pe web la nivel global. Cu excepția datelor regăsite în domeniul public (de exemplu, fapte) și a datelor conținute în documentele istorice care au fost digitalizate, puține colecții de date ar trebui să aibă această licență aplicată.</p>
<p>Creative Commons No Rights Reserved Instrument (CC0, http://creativecommons.org/choose/zero/)</p>	<p>în măsura în care este posibil, având în vedere legile în vigoare, persoana sau autoritatea care aplică licența „CC0” la o lucrare, renunță la toate drepturile de autor și la drepturile conexe asupra operei/lucrării („ EU sui generis database right”⁴). A fost declarată compatibilă cu definiția dată de către „Open Definition Advisory Council” http://opendefinition.org/licenses/.</p>
<p>Open Data Commons Public Domain Dedication and License (PDDL, https://opendatacommons.org/licenses/pddl/1-0/)</p>	<p>Licența „PDDL” permite utilizatorului bazei de date să „copieze, distribuie și să utilizeze baza de date”; să „producă lucrări pe baza informațiilor din baza de date”; și să „modifice, transfere și construiască utilizând baza de date”. A fost declarată compatibilă cu definiția dată de către „Open Definition Advisory Council” http://opendefinition.org/licenses/.</p>
<p>Creative Commons Attribution 4.0 License (CC-BY 4.0, https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/legalcode)</p>	<p>Licența „CC-BY 4.0” este cea mai puțin restrictivă dintre licențele „Creative Commons”. Licența permite utilizatorului să partajeze / utilizeze și să adapteze materialul cu cerințe minime de atribuire. A fost declarată compatibilă cu definiția dată de către „Open Definition Advisory Council” http://opendefinition.org/licenses/.</p>
<p>Politici și acorduri non-guvernamentale</p>	<p>Organizațiile non-guvernamentale pot implementa politici sau pot încheia acorduri între membrii instituționali ai unui consorțiu, prin care să nu-și păstreze niciun drept asupra datelor de cercetare.</p>

- ❑ Legal Interoperability of Research Data: Principles and Implementation Guidelines, disponibil la https://zenodo.org/record/162241#.Y_hmu3ZByUm
- ❑ European Commission, Directorate-General for Research and Innovation, *Monitoring the open access policy of Horizon 2020 : final report*, Publications Office, 2021, <https://data.europa.eu/doi/10.2777/268348>
- ❑ European Commission, Directorate-General for Research and Innovation, Baker, L., Cristea, I., Errington, T., et al., *Reproducibility of scientific results in the EU : scoping report*, Lusoli, W. (editor), Publications Office, 2020, <https://data.europa.eu/doi/10.2777/341654>
- ❑ *Copyright in the Information Society Directive, 29/EC 2001*
- ❑ LEGEA nr. 8 din 14 martie 1996 (*republicată*) privind dreptul de autor și drepturile conexe
- ❑ <https://creativecommons.org/choose/>
- ❑ <https://opendatahandbook.org/guide/ro/>